

- Albertslund
- Allerød
- Ballerup
- Bornholm
- Brøndby
- Dragør
- Egedal
- Fredensborg
- Frederiksberg
- Frederikssund
- Furesø
- Gentofte
- Gladsaxe
- Glostrup
- Gribskov
- Halsnæs
- Helsingør
- Herlev
- Hillerød
- Hvidovre
- Høje-Taastrup
- Hørsholm
- Ishøj
- København
- Lyngby-Taarbæk
- Rudersdal
- Rødovre
- Tårnby
- Vallensbæk

Del A Generel del

Forslag 3. august 2009

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	3
1. AFTALENS GENERELLE DEL	5
1.1. STATUS FOR RAMMEAFTALEN 2009	5
1.1.1 <i>Opfølgning på de nedsatte arbejdsgrupper i rammeaftalen for 2009.</i>	5
1.1.2 <i>Opfølgning af de fremadrettede temaer i rammeaftalen for 2009.</i>	5
1.2 VURDERING AF SAMARBEJDET	7
1.3 UDNYTTELSE AF TILBUDDENE	7
1.4 SAMARBEJDE OM RAMMEAFTALEN OG UDVIKLINGSOPGAVER	8
1.4.1 <i>Sammenhæng rammeaftale og den fælleskommunale samarbejdsaftale.</i>	8
1.4.2 <i>Bred fleksibel og tilpasset tilbudsvifte.</i>	9
1.4.3 <i>Overgangen fra børne- og ungetilbud til voksentilbud</i>	9
1.4.4 <i>Brugerinddragelse og samarbejde med brugerorganisationer</i>	9
1.4.5 <i>Kvalitetsudvikling</i>	10
1.4.6 <i>Faglige krav til tilbuddenes indhold og kvalitet</i>	10
1.4.7 <i>Samråd og tilsyn med domfældte udviklingshæmmede</i>	10
2. DE GENERELLE UDVIKLINGSTENDENSER.	11
2.1. BØRN OG UNGE	11
2.2. VOKSNE MED HANDICAP	11
2.3. VOKSNE SINDSLIDENDE	12
2.4. MISBRUG	12
2.5. SPECIALUNDERVISNING.	13
2.6. LANDS OG LANDSDELSDÆKKENDE TILBUD.	13
3. OVERORDNEDE PRINCIPPER FOR RAMMEAFTALEN.	14
3.1. DET JURIDISKE GRUNDLAG	14
3.2. TAKSTBEREGNINGSPRINCIPPER OG AFREGNINGSPRINCIPPER	14
3.3. HÅNDTERING AF BEHOV FOR ÆNDRET INDSATS OG AKUT OPSTÅEDE SITUATIONER	14
3.4. HÅNDTERING AF AKUT OPSTÅEDE SITUATIONER.	14
3.5. STØRRE GENNEMSIGTIGHED OG SYNLIGHED OM VENTELISTER OG LEDIGE PLADSER	14
3.6. SPILLEREGLER FOR KOMMUNERNES OVERTAGELSE AF REGIONALE TILBUD	15
3.7. SPILLEREGLER FOR ÆNDRET BRUG AF TILBUD	15
3.8. TILSYN	15
3.9. MAGTANVENDELSE OG ANDRE INDGREG I SELVBESTEMMELSEN	15
3.10. DEN LØBENDE ADMINISTRATION AF RAMMEAFTALEN	15
4. DET FREMADRETTEDE ARBEJDE.	17
4.1 FREMTIDIG RAMMEAFTALE MED FOKUS PÅ DE MEST SPECIELLE BEHOV.	17
4.2 UDREDNING OG KONKRETISERING AF BEHOV FOR KAPACITETSTILPASNINGER	17
4.3. FASTLÆGGELSE AF "SPILLEREGLER" FOR ANVENDELSEN AF RAMMEAFTALENS TILBUD.	17
5. UNDERSKRIFTSDEL	19

Indledning

Rammeaftalen indgås mellem de 29 kommuner ved kommunalbestyrelsen/byrådet/Borger-repræsentationen og Regionsrådet for Region Hovedstaden.

Rammeaftalen er et planlægnings- og udviklingsværktøj på det sociale område og specialundervisningen. Det er introduceret med kommunalreformen og skal sikre et samlet overblik over tilbudsviften på det specialiserede socialområde og dele af specialundervisningen, uanset om det enkelte tilbud drives af regionen eller af en kommune. Formålet med rammeaftalen er at skabe overensstemmelse mellem efterspørgsel og udbud af tilbud og ydelser, og sikre en dynamisk udvikling af det sociale område og specialundervisningen. Der er valgt en pragmatisk tilgang til udformning af rammeaftalen, hvor der med respekt for de gældende kompetenceregler lægges vægt på at sikre fælles løsninger af praktiske problemer.

Rammeaftalen bygger på kommunernes redegørelser om det forventede behov for pladser og andre ydelser på det sociale område og specialundervisningen samt kommunernes krav til opgaveløsningen. Der er gennemført møder med de enkelte kommuner som uddybning af redegørelsen. Rammeaftalens konkrete udformning er udviklet i et administrativt samarbejde mellem kommunerne og Region Hovedstaden.

Datasikkerheden er gennem årene blevet væsentligt større. Dermed er grundlaget for at vurdere overensstemmelsen mellem forventet efterspørgsel og udbuddet blevet bedre. Der er dog stadig usikkerhed om datagrundlag på misbrugsområdet og vedr. specialundervisning for voksne. Disse forhold er nærmere beskrevet i rammeaftalens del 2.

Rammeaftalen er bygget op i 3 dele: en generel del, en beskrivende del og en bilagsdel.

Den generelle del indeholder 4 afsnit med tilhørende underafsnit. Det er:

1. Aftalens generelle del
2. De generelle udviklings tendenser
3. Overordnede principper for rammeaftalen for 2010 samt
4. Det fremadrettede arbejde.

Derudover indeholder rammeaftalen for 2010 en beskrivende del med følgende indhold:

1. Udbud og efterspørgsel i rammeaftalen for 2010
2. Tilbud indeholdt i rammeaftalen for 2010
3. Kommunernes opgørelse af ventelister
4. Styrings- og administrationsprincipper
5. Revideret visitationsaftale vedr. kommunikationscentre

Rammeaftalen ledsages af et bilag, der indeholder følgende:

- Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende visitation til kommunikationscentre
- Notat om takstberegning 2009
- Ventelister fordelt på målgrupper
- Ventelister fordelt på tilbud
- Oplysninger fra kommunerne om borgere indenfor autismspektret
- Nye tiltag i kommunerne
- Oversigt med mailadresse for tilbud, der ikke er på Tilbudsportalen.

Når taksterne for tilbuddene er beregnet for 2010, vil disse indgå i et særligt bilag ”Oversigt over takster for tilbud indeholdt i Rammeaftalen”. Bilaget vil blive lagt på Regionens hjemmeside.

I Rammeaftalen indgår også en række kommunale tilbud, der ikke formelt er omfattet af rammeaftalen, men er sammenlignelige med de tilbud, der indgår i Rammeaftalen. Det er tilbud som kommunen har ønsket indgår i rammeaftalen, da pladser stilles til rådighed for de øvrige kommuner.

1. Aftalens generelle del

1.1. Status for rammeaftalen 2009

Samarbejdet om rammeaftalen for 2009 vurderes af langt de fleste kommuner og af regionen som positivt. Den tætte dialog mellem den enkelte kommune og regionen sikrer uddybning og nuanceret anvendelse af redegørelserne i formuleringen af det samlede forslag til rammeaftale.

Kommunerne angiver samstemmende, at der ikke har været flere problemer i forhold til visitation, anvisning og belægning af ledig kapacitet, end man oplevede det før Kommunalreformen. En række kommuner oplyser, at det er blevet sværere at sikre tilbud til personer, der ikke fuldt ud matcher et tilbuds målgruppe.

1.1.1 Opfølgning på de nedsatte arbejdsgrupper i rammeaftalen for 2009.

Den administrative koordinationsgruppe vedrørende Rammeaftalen har videresendt rapporten om aflastning til den kommunale lederkreds på børne- og ungeområdet. Lederkredsen har vurderet rapporten og har ikke fundet grundlag for at foreslå justering af kapaciteten for aflastning for børn og unge.

Som opfølgning på Rammeaftalen for 2009 blev der i november 2008 nedsat en arbejdsgruppe til at se nærmere på visitationsaftalen til kommunikationscentre i regionen. Arbejdsgruppen har afleveret sin redegørelse i maj 2009 til den administrative koordinationsgruppe. Arbejdsgruppen foreslår, at borgernes frie ret til at henvende sig til et kommunikationscenter for at blive udredt opretholdes, at der sker en ændring af tidsfrister så reel sagsbehandling bliver mulig i alle sager, at der åbnes op for andre samarbejdsformer mellem centre og kommuner og at der bliver etableret en supportfunktion i forhold til kendte brugere. Arbejdsgruppens rapport indgår i rammeaftalens bilagsdel.

1.1.2. Opfølgning af de fremadrettede temaer i rammeaftalen for 2009.

Opfølgning på udnyttelse af tilbuddene i rammeaftalen:

Opgørelsen er foretaget pr. 31. december 2007 og 2008 på grundlag af en fælles skabelon. Materialet indgår i grundlaget for formulering af rammeaftalen for 2010.

Større gennemsigtighed, herunder synlighed om ventelister:

Kommunerne finder ikke, at der er grundlag for at etablere fælles ventelister og afventer initiativer fra Tilbudsportalen. Kommunerne ser gerne fælles principper for registrering og spilleregler vedr. ventelister. Opgaven kan ses i sammenhæng med kommunernes overvejelser om etablering af faglige kompetence miljøer.

Synlig proces og skabelon for visitation samt fastlæggelse af standard for beskrivelse / dokumentation:

Der foregår et begrebsarbejde i Servicestyrelsen, som der bør trækkes på ved formuleringen af en kravspecifikation for visitation. I regionen tænkes visitationen ind i en struktur, der har tilknytning til kvalitetsmodel på det regionale socialområde. Der er fra regionen udarbejdet materiale om regionens proces ved anvisning af regionale pladser. Kommunerne kan bruge materialet også ved andre visiteringer.

Brugerinddragelse:

KKR har i 2009 afholdt et møde med kommunernes handicapråd og brugerorganisationer med vægt på proces og samarbejde om rammeaftalens tilblivelse samt de udviklingsopgaver, der ligger i aftalen.

Udredning og konkretisering af behov for kapacitetstilpasninger:

Der er brug for at se nærmere på kapacitet og indhold i Center for Døve, der drives af Gladsaxe Kommune, og Geelsgård, der drives af Region Hovedstaden Handicap. Der er dels tale om et opgaveoverlap, dels behov for at se på den samlede kapacitet i lyset af udviklingen på døveområdet. Dialogen om opgaveløsningen / kapacitets tilpasning er ikke afsluttet og fortsættes.

Ønsket om etablering af et særligt aflastningstilbud til døvblinde børn og unge, der benytter Geelsgård, er vurderet. Der er ikke grundlag for et særskilt tilbud og opgaven søges løst inden for Geelsgårds rammer.

Region Hovedstadens Psykiatri har til stadighed et antal personer med sindslidelse, misbrug og udadreagerende personer stående på venteliste. En række kommuner har i deres redegørelser og på dialogmøderne peget på manglende kapacitet. Region Hovedstadens Psykiatri foreslår at igangsætte et projekt med udvidelse af 12 døgn pladser samt etablering af 20 dagpladser på § 104 dagtilbud på eksisterende tilbud. Forslaget er indarbejdet i rammeaftalen for 2010.

En række kommuner overvejer at etablere lokale tilbud til misbrugsbehandling enten alene eller i samarbejde med andre kommuner. Det påvirker efterspørgslen efter ydelser fra de tidligere amtslige misbrugscentre. Der er ikke sket en tilstrækkelig tidlig varsling af de øvrige driftsherre på misbrugsområdet, for de tilbud som kommunerne lokalt har etableret i 2008 og 2009. En kommune, som ønsker at ændre sin kapacitet eller efterspørgsel i væsentligt omfang på et område, skal senest et år før ændringen får effekt, orientere den eller de kommuner eller regionen, hvis institutioner eller brugere forventes berørt.

Opgaveafgrænsning:

En række kommuner har i forbindelse med arbejdet med visitationen til kommunikationscentre og specialundervisning for voksne konstateret en noget diffus afgrænsning mellem specialundervisning, genoptræning, hjælpemiddelinstruktion og ydelser i henhold til arbejdsmarkedslovgivningen. Det vurderes, at der er et bredt ønske om at få sat fokus på disse afgrænsningsproblemer, så der bliver en klarere anvendelse af indsatser.

Høreområdet:

I forbindelse med arbejdet med visitationen til kommunikationscentre er det ligeledes konstateret, at der på høreområdet er en historisk betinget arbejdsdeling og opgaveløsning mellem hospitaler, praktiserende speciallæger, kommunikationscentre (høreinstitutioner), private leverandører og kommuner, der i lyset af strukturreformen og de deraf følgende lovændringer trænger til justering og klargøring. Der er i regi af sundhedsaftalen nedsat en arbejdsgruppe, der skal se nærmere på problemstillingen.

Forsyningsforpligtelse i særligt komplekse anbringelsessager:

En række kommuner giver udtryk for, at placering af personer med ganske særlige behov er blevet vanskelige, da ingen har den konkrete forsyningsforpligtelse. Det vurderes at føre til etablering af flere relativt omkostningskrævende solo tilbud til enkeltpersoner. Der savnes aftaler, svarende til de gamle amters mulighed for at give et tilbud pålæg om, at modtage en konkret borger. Der er i rammeaftalen indarbejdet forslag om at udvide regionens kapacitet på feltet.

Samarbejde mellem handlekommune og betalingskommune:

En række kommuner efterlyser spilleregler for handlekommunens inddragelse af betalingskommunen i overvejelser om ændring af tilbud til en konkret borger, ikke mindst i tilfælde hvor personen gives supplerende tilbud eller gives tilbud, der er mere omkostningstungt.

Med aftalen om kommunernes økonomi for 2010 mellem Regeringen og KL forventes problemet løst, idet der fremsættes lovforslag om fra 2010 at skabe sammenhæng mellem visitationskompetence og finansieringsansvar på det specialiserede socialområde, hvor disse måtte være delt mellem handle- og betalingskommuner. Udgangspunktet er, at den kommune, der betaler, har visitationskompetencen.

Samarbejde mellem hjemløsetilbud / forsorgshjem og betalingskommune:

En række kommuner oplever fortsat pludselig at få regning for ophold på hjemløsetilbud/forsorgshjem meget længe efter indskrivning er sket. Der er tale om et nationalt problem, da der er tale om fri henvendelses ret til disse tilbud og beslutning om optagelse tages af tilbuddets ledelse. Kommunerne ønsker at blive orienteret allerede ved optagelsen med henblik på at få langt en handleplan og sikre en hurtigere udslusning. Der arbejdes nationalt med problemstillingen.

1.2 Vurdering af samarbejdet

Samarbejdet på området mellem kommunerne er under udvikling og præget af, at kommunerne nu har et godt kendskab til området. De fleste kommuner har formuleret målsætninger på de forskellige områder og er i gang med udvikling og justering af den lokale tilbudsvifte.

Kommunerne giver udtryk for at samarbejdet om at finde plads til personer, der har brug for et særligt tilbud, fungerer fornuftigt. Tidsforbruget til visitation og fremskaffelse af en relevant plads er ikke blevet mindre. Kommunerne giver udtryk for, at der er ligeværdighed i anvisningen mellem kommunernes egne borgere og borgere fra andre kommuner. Vurderingen gælder således både køber- og sælgerkommuner. Enkelte kommuner giver også udtryk for, at placering af personer med ganske særlige behov, herunder personer med udadreagerende adfærd og/eller dobbelt diagnoser, fortsat er vanskelig. Det stiller krav til, at kommunerne sammen finder løsninger på disse sager. En række kommuner giver udtryk for, at det er sælgers marked og man derfor jævnligt mødes med krav om særlig støtte også til borgere, der umiddelbart skulle matche tilbuddets målgruppebeskrivelse.

Kommunerne giver bredt udtryk for, at det er problematisk, at taksterne og omkostningerne forbundet med den enkelte bruger stiger markant. Denne problemstilling bliver behandlet af KKR og i sammenhæng med økonomiaftalen mellem regeringen og kommunerne/KL.

Den administrative koordinationsgruppe har holdt 6 møder siden vedtagelsen af rammeaftalen for 2009. Opgaverne har primært drejet sig om opfølgning på indeværende års rammeaftale, herunder igangsætning, styring og afrapportering af arbejdsgrupperne, samt om forberedelse af rammeaftalen for 2010.

1.3 Udnyttelse af tilbuddene

Vurderingen er, at de tilbud der er en del af rammeaftalen for 2009 benyttes efter forudsætningerne. Der har ikke været væsentlige ønsker om ændring af kapaciteten på tilbuddene. Enkelte mindre justeringer er dog gennemført uden formel justering af rammeaftalen.

Der er opmærksomhed på efterspørgselsudviklingen i forhold til den beskyttede beskæftigelse, servicelovens § 103, hvor der udtrykkes forventning om en lavere efterspørgsel, idet individuelt beskyttet beskæftigelse vil

mindske efterspørgslen efter institutionstilbud. Der er øget efterspørgsel efter aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104, særligt til personer med diagnose indenfor autismespektret.

Tilbud der råder over såvel § 103 som § 104 pladser forventer gradvis konvertering til flere aktivitets- og samværspladser.

På døgnområdet er ventelisten bortset fra Københavns Kommune faldet fra 2008 til 2009. Det er fortsat vanskeligt at skaffe pladser til personer inden for autismespektret og personer med komplekse handicap.

Der er en meget stor udnyttelse af aflastningstilbuddene til børn og unge og der er efterspørgsel på yderligere kapacitet, ikke mindst til brugere inden for autismespektret. Ventelisten til aflastningstilbud er dog faldet fra 2008 til 2009.

De faldende ventelister skyldes dels oprydning på ventelisten som følge af den aftalte årlige gennemgang af ventelisterne i de enkelte kommuner, dels etablering af yderlige tilbud i en række kommuner.

På dialogmøderne angiver kommunerne i modsætning til redegørelserne generelt en stærkt faldende efterspørgsel efter pladser til døgnbehandling af misbrugere. Det gælder såvel alkohol-, som stofmisbrugsbehandling. Det har betydet kapacitetstilpasninger. Aktiviteten på dagbehandling og de ambulante tilbud er svære at vurdere præcist ud fra kommunernes redegørelser. Behandlingstilbuddene i rammeaftalen melder dog generelt om fuld udnyttelse af den tilpassede kapacitet på området.

For specialundervisning for voksne er der god efterspørgsel efter de egentlige skoletilbud til unge. De fleste specialundervisningstilbud har konstateret en mærkbar nedgang i efterspørgslen på specialundervisning, efter at disse tilbud er overgået fra abonnementsordning til betaling efter forbrug. Faldet har ikke kunnet aflæses af de kommunale redegørelser. Det gælder navnlig undervisning til sindslidende og undervisning af værkstedsbrugere. Det har medført markante kapacitetstilpasninger for tilbuddene.

1.4 Samarbejde om rammeaftalen og udviklingsopgaver.

1.4.1. Sammenhæng rammeaftale og den fælleskommunale samarbejdsaftale.

Kommunerne har formuleret et fremtidigt samarbejdsgrundlag for det tværgående samarbejde vedr. forsyning og udvikling af tilbud på social- og specialundervisningsområderne. Samarbejdet er baseret på de enkelte kommuners politiske visioner, målsætninger og strategier. Principperne er grundlaget for såvel det fremtidige samarbejde mellem kommunerne, som samarbejdet med regionen om de årlige rammeaftaler. Samarbejdsaftalen skal sikre, at der sker en forventningsafstemning i forhold til, hvordan og hvornår kommunerne er i dialog med hinanden og at der indgås aftaler, hvor kommunerne ønsker et samarbejde

De områder, hvor der forventes størst udvikling i løbet af en årrække og som derfor er egnede til strategisk samarbejde, er:

- * autisme, herunder asperger og andre kontaktforstyrrelser
- * udviklingshæmmede
- * multihandicappede
- * ADHD eventuelt i kombination med misbrug
- * sindslidende evt. kombineret med misbrug.

Som led i dialoggrunden med de enkelte kommuner i forbindelse med udarbejdelsen af forslag til rammeaftalen for 2010 er samarbejdet mellem kommunerne om etablering af tilbud og om udnyttelse af hinandens fag-

lige specialviden drøftet. Samtidig er det drøftet, hvordan der kan skabes større sammenhæng mellem rammeaftalen og kommunernes samarbejde i henhold til samarbejdsaftalen fra 2011.

Det er vurderingen, at kommunerne i stigende grad løser forsyningsforpligtelsen til de bedst fungerende personer med behov for en særlig indsats og mellemgruppen inden for egne rammer eller i et samarbejde med nabokommunerne. Det er vurderingen, at denne tendens vil fortsætte i de kommende år. Samarbejde om udnyttelse af hinandens faglige specialviden er endnu meget beskedent.

Det er således i forhold til den svagest fungerende gruppe og de mere komplekse tilfælde i mellemgruppen, at der vil være brug for et samarbejde om tilvejebringelse af tilstrækkelige tilbud på regionalt niveau. Det foreslås derfor, at fremtidige rammeaftaler målrettes disse grupper uanset om tilbud gives i tilbud omfattet af den oprindelige rammeaftaleafgrænsning ("kan-tilbud") eller et kommunalt etableret tilbud. En sådan afgrænsning af rammeaftalen til den regionsdækkende koordinationsopgave, vil gøre det hensigtsmæssigt at overveje etablering af en fælles beskrivelsesstandard for denne gruppe, samlet ventelisterregistrering til tilbuddene, så det bliver lettere at sikre troværdigt grundlag for at etablere de nødvendige tilbud til gruppen. I de fremadrettede opgaver er denne udviklingsopgave nærmere beskrevet.

1.4.2. Bred fleksibel og tilpasset tilbudsvifte.

Der ønskes fortsat en bred og fleksibel vifte af tilbud med et fagligt indhold tilpasset brugernes individuelle behov. Kommunerne ønsker generelt at bevare specialiserede tilbud til særlige målgrupper.

Dialogen med kommunerne i forbindelse med rammeaftalen for 2010 viser, at mange kommuner arbejder med at udvide og individualisere de lokale tilbud og at konkretisere synergieffekterne mellem kommunens forskellige tilbud til personer med særlige behov.

Der er fortsat behov for, at kommunerne tidligt orienterer hinanden om ændringer af eksisterende tilbud og oprettelsen af nye tilbud med konsekvenser for efterspørgslen efter tilbud i andre kommuner. Det er indgået i kommunerunden og ændringerne af tilbud er beskrevet i rammeaftalens beskrivende del.

1.4.3 Overgangen fra børne- og ungetilbud til voksentilbud

Det kan konstateres, at det fortsat er vanskeligt at sikre relevante botilbud til de unge voksne med handicap, der er placeret på en børneinstitution og som bliver 18 år. Det betyder, dels at de forbliver på tilbuddet længere end hensigtsmæssigt, dels at institutionerne ikke kan modtage nye børn, hvorved der opstår venteliste. Der foreslås, at driftsherren sammen med den unges handlekommune gør en særlig indsats for at sikre rettidig overflytning af 18-årige til relevant voksentilbud. Det forudsætter, at det konkretiseres, hvilke fremtidige behov de unge har og at der skabes kapacitetsmæssig rummelighed i relevante eksisterende voksentilbud.

1.4.4. Brugerinddragelse og samarbejde med brugerorganisationer

Det foreslås, at der i lighed med tidligere år i 1. kvartal 2010 afholdes et temamøde med deltagelse af de kommunale handicapråd, handicap- og brugerorganisationer og andre interesserede om brugerinddragelse i forbindelse med udarbejdelse af rammeaftalen for 2011. Den nærmere tilrettelæggelse afhænger af struktureringen af samarbejdet mellem kommunerne/KKR og handicaporganisationerne i forbindelse med de regionale udviklingsråds ophør.

1.4.5. Kvalitetsudvikling

Kvalitetsudvikling er et centralt fokuspunkt for de kommende års udvikling af de sociale- og socialpsykiatriske tilbud.

Kommunerne arbejder med kvalitetsudvikling af det enkelte tilbud. Væsentlige elementer i kvalitetsarbejdet er kvalitetskontrakter, faglig kvalitetsudvikling, brugertilfredshedsmålinger og akkreditering.

Region Hovedstaden samarbejder med de øvrige regioner om en fælles kvalitetsudvikling bygget op efter principperne i Den Danske Kvalitetsmodel og med fælles bruger- og pårørende undersøgelser. I Region Hovedstaden er der særlig fokus på de individuelle pædagogiske planer gennem anvendelse af ICF og på håndtering af utilsigtede hændelser i forbindelse med medicinering, magtanvendelser og arbejdsmiljø.

1.4.6. Faglige krav til tilbuddenes indhold og kvalitet

Mange kommuner har i deres redegørelser fra 1. maj 2009 beskrevet deres krav til tilbuddenes indhold og kvalitet.

På dialogmøderne har mange kommuner tilkendegivet, at de har fokus på kvalitetsudvikling og tilsyn med de tilbud, de selv driver. Men også arbejdet med at være skarpe på kvalitet og serviceniveauet for de pladser, der købes hos andre kommuner/regioner, er i fokus.

1.4.7. Samråd og tilsyn med domfældte udviklingshæmmede

Anklagemyndigheden behov for et bredere rådgivningsforum i forhold til kriminelle udviklingshæmmede løses på kommunernes vegne af Rudersdal Kommune. Denne rådgivning kan endvidere støtte de enkelte kommuner i tilsynsopgaven i forhold til de få, men ofte meget svære tilsynssager i forhold til udviklingshæmmede, der har fået dom til behandling eller anbringelse. Som standard for det faglige arbejde med tilsynsopgaven anvendes det materiale, som Netværk om Domfældte Udviklingshæmmede har udarbejdet. Standarden findes på www.ndu.dk.

2. De generelle udviklingstendenser.

2.1. Børn og unge

På alle områder inden for børn og unge-området viser de kommunale redegørelser, at der er stabilitet i både efterspørgsel og udbud af pladser i rammeaftale perioden 2010-2013

På specialbørnehave området, klubtilbudsområdet og døgntilbud til handicappede og sindslidende børn og unge er der balance mellem udbud og efterspørgsel.

Flere kommunerne peger på, at de oplever en fortsat en stigning i antallet af børn og unge med komplekse problemstillinger inden for autismespektret, tourette og ADHD. Der er stigende vanskelighed med at finde egnede tilbud til denne målgruppe. Der er ligeledes vanskeligheder med at skaffe behandling og tilbud til unge med svære sindslidelser.

Der er en stabil efterspørgsel og udbud af sikrede pladser i rammeaftale perioden. Her peger de kommunale redegørelser på, at der i perioden 2010-2013 vil være en underkapacitet i størrelsesordenen 12 pladser.

Antallet af pladser på de sikrede institutioner udvides efter beslutning i Indenrigs- og socialministeriet med 15 pladser på landsplan i årene 2009-2011. Heraf placeres 2 pladser i Københavns Kommune. Det er vurderingen på landsplan, at der er brug for yderligere 15 pladser, hvoraf de 8 pladser bør placeres i Københavns Kommune ud fra en vurdering af behovet for pladser og hensynet til en rentabel drift. Pladsudvidelsen er indarbejdet i rammeaftalen under forudsætning af Indenrigs- og socialministeriets godkendelse.

I forbindelse med rammeaftalen for 2009 skulle det vurderes om der er behov for etablering af særligt aflastningstilbud til døvblinde børn og unge. Det er vurderingen, at der ikke er underlag til at etablere et særligt aflastningstilbud til gruppen. Opgaven løses nu inden for Geelsgårds eksisterende rammer og pladstal.

2.2. Voksne med handicap.

På dagtilbudsområdet er der en stort set uændret efterspørgsel og udbud af pladser i rammeaftale perioden. De kommunale redegørelser peger på en underkapacitet på området "beskyttet beskæftigelse". På området "aktivitets- og samværstilbud" gør det det modsatte billede sig gældende, da der her er en overkapacitet. Set under et for de to områder udbydes der tilsammen godt 3.000 pladser og der efterspørges godt 2.800 pladser.

Efterspørgsel efter pladser til personer som har behov for et botilbud er i rammeaftale perioden svagt stigende. Udbuddet af pladser i perioden er stort set stabilt. De kommunale redegørelser peger på en markant underkapacitet på "midlertidige botilbud" på ca. 270 pladser. Dette modsvarer af en overkapacitet på af "længere værende botilbud" på ca. 850 pladser. Til sammenligning for begge områder udbydes der knapt 3.000 pladser og der efterspørges knapt 2.500 pladser. Københavns- og Bornholms kommuner har imidlertid ikke medtaget deres eget forbrug af pladser på egne tilbud i efterspørgselsindberetningen. Tages der højde for dette, stiger efterspørgslen med ca. 500 pladser til knapt 3.000 pladser. På denne baggrund vurderes det, at der er maksimal udnyttelse af pladserne på området. Der stod pr. 1. januar 309 personer på venteliste til de 2 områder, hvoraf kommunerne forventer at 56 personer vil få en plads i løbet af 2009.

Der er behov for flere pladser til udviklingshæmmede med dom til sikret institution. Da Lollands Kommune/Region Sjælland har modtagepligten aftales det i denne regions rammeaftale, at kapaciteten på Kofoedsminde udvides med 5 pladser til ibrugtagning i perioden 2010-2011.

Kommunerne oplever, at de i stigende grad er tvunget til at etablere enkeltmandstilbud til personer, der ikke kan passes ind i de eksisterende tilbud på grund af særligt komplekse problemstillinger, herunder udadreagerende adfærd. Det er derfor indarbejdet i rammeaftalen, at Region Hovedstaden i 2010 og 2011 i tilknytning til eksisterende tilbud søger at etablere op til 5 pladser til denne gruppe for at sikre fagligt og økonomisk bæredygtig løsninger.

Der er behov for at intensivere samarbejdet om udnyttelse af de enkelte kommuners faglige specialviden for at sikre fælles faglig udvikling.

2.3. Voksne sindslidende

Dagtilbudsområdet udviser stor stabilitet i udbud og efterspørgsel efter pladser i rammeaftaleperioden. For både ”beskyttet beskæftigelse” og ”aktivitets og samværstilbud” vurderer regionen, at der er balance mellem udbud og efterspørgsel. Dette understøttes også af, at kommunerne har angivet, at der ikke pr 1.januar 2009 er ventelister til områderne.

Også på ”botilbudsområdet” til sindslidende er der stabilitet i efterspørgsel og udbud i årene 2010-2013. De kommunale redegørelser peger på, at der er underkapacitet på området ”midlertidige botilbud til sindslidende” og fuld udnyttelse af kapaciteten på området ”længere varende botilbud til sindslidende”. Dette sammenholdt med at der den 1. januar 2009 stod 268 personer på venteliste til område, hvoraf det forventes at 59 personer i løbet af 2009 vil blive tilbudt en plads, gør, at regionen vurderer, at der er en mindre underkapacitet på området.

I rammeaftalen for 2009 indgik, at det skulle vurderes, om der er behov for at udvide det regionsdrevne socialpsykiatriske botilbud Lunden med yderligere pladser til sindslidende med misbrugs og adfærdsproblemer. Det vurderes, at der er behov for at etablere op til 12 døgnpladser og 20 dagpladser til målgruppen. Udvidelsen er indarbejdet i rammeaftalen til ibrugtagning senest i 2013. Der er dialog med Brøndby Kommune om udvidelsen. Region Hovedstaden – Psykiatri tilbyder herudover med kort varsel at stille kapacitet til rådighed til etablering af 5 midlertidige pladser i botilbud til sindslidende,

2.4. Misbrug

Tallene på området peger på en forholdsvis stabil efterspørgsel og udbud, dog med undtagelse af dagtilbudspladser der udviser et fald i perioden. For både stofmisbrugs- og alkohol behandling tegner der sig et billede af overkapacitet på det ambulante behandlingsområde og underkapacitet på dag- og døgntilbud. Data viser at der fortsat er usikkerhed på området, ikke mindst set i lyset af at kommunerne på dialogmøderne har oplyst, at de forventer mindre brug af døgnbehandling.

Usikkerheden i datagrundlaget gør, at der fremadrettet er behov for at sikre en ensartet begrebsdefinition og opgørelsesmetode, så der er valide data for udbud og efterspørgsel.

Der er en stabil efterspørgsel efter pladser til hjemløse og voldsramte kvinder. Umiddelbart peger de kommunale redegørelser ikke på kapacitets problemer på de 2 områder.

Nogle vestegnskommuner efterspørger krisecenter til kvinder med anden etnisk baggrund end dansk. Behovet er ikke endeligt konkretiseres, hvilket vil ske frem mod rammeaftale 2011.

2.5. Specialundervisning.

Der er i 2008 sket en væsentlig reduktion i efterspørgslen efter ydelser på kommunikationscentre. Dette har ført til stor nednormering på centrene. Dialogen med kommunerne om rammeaftale 2010 tyder på, at efterspørgslen som den ser ud i starten af 2009 vil fortsætte i 2010.

En række kommuner laver selvstændige specialundervisningstilbud til sindslidende og værkstedsbrugere, hvilke betyder stærkt faldende efterspørgsel efter ydelser fra de egentlige specialundervisningscentre med heraf følgende stor kapacitetstilpasning.

2.6. Lands og landsdelsdækkende tilbud.

De mest specialiserede lands- og landsdelsdækkende tilbud anvendes tværregionalt, og regionerne skal derfor sikre indbyrdes koordinering af tilbuddene. Formålet med koordineringen er at sørge for, at der til stadighed er det nødvendige antal pladser på landsplan, samt at regionerne gensidigt kan aflaste hinanden.

Tilbuddene udgøres af specialundervisningstilbud, sociale tilbud og sikrede afdelinger til unge. Målgrupperne til tilbuddene er fysisk og psykisk handicappede, herunder syns- og/eller hørehandicappede.

Regionerne har udarbejdet en samlet oversigt over de lands- og landsdelsdækkende tilbud med beskrivelse af det enkelte tilbuds målgruppe, indhold, kapacitet, særlige ydelser, takster (under beregning) og forventede udnyttelse. Oversigten vil blive tilgængelig på Region Hovedstadens hjemmeside.

Regionerne har udvekslet oplysninger om den forventede efterspørgsel på de lands- og landsdelsdækkende tilbud. Det er på grundlag heraf foreslået, at kapaciteten på de sikrede afdelinger for børn og unge søges udvidet og at kapaciteten på Kofoedsminde til sikret anbringelse af udviklingshæmmede med dom skal udvides. Det forventes endvidere, at der løbende skal tages stilling til den fremtidige kapacitet på høreområdet i konsekvens af den medicinsk teknologiske udvikling på området.

3. Overordnede principper for rammeaftalen.

3.1. Det juridiske grundlag

Det juridiske grundlag for rammeaftalen er

- Servicelovens § 6 omhandlende det sociale område
- Almenboliglovens § 185 b, stk. 4 omhandlende tilbud på det almene ældreboligområde og
- Specialundervisningslovens § 6 h omhandlende specialundervisningsområdet
- Folkeskolelovens § 20 stk.3 om specialundervisning.

Rammeaftalen er udformet så den lever op til bekendtgørelse nr. 36 af 23. januar 2006 om rammeaftaler m.v. på det sociale område og på det almene ældreboligområde samt bekendtgørelse nr. 354 af 24. april 2006 om rammeaftaler vedr. specialundervisningen.

3.2. Takstberegningsprincipper og afregningsprincipper

Takstberegning og afregning sker ud fra den af KKR besluttede fælles takstaftale af 14. november 2008. Den gældende takstaftale er indeholdt i bilaget til rammeaftalen.

Takstberegningen for de ”regionsdrevne tilbud” følger principperne i den fælleskommunale takstaftale. Dog er de indirekte omkostninger beregnet konkret og holder sig inden for rammerne af den kommunalt aftalte maksimale overhead-procent. Efterregulering vil ske fuldt ud uden skelen til belægningsprocenten, da regionen ikke må operere med over- eller underskud på det takstfinansierede driftsområde.

3.3. Håndtering af behov for ændret indsats og akut opståede situationer

Det forudsættes, at der ved optagelse i et socialt tilbud foreligger en dækkende beskrivelse af den pågældende borgers behov for bistand, støtte og omsorg samt en plan for kommunens forventninger til indsatsen. Hvor sådanne beskrivelser ikke foreligger, eller hvor der sker væsentlige og længerevarende ændringer i behov for indsats, som ikke kan rummes inden for tilbuddets rammer, kan driftsherren kræve indsatsen revurderet.

3.4. Håndtering af akut opståede situationer.

Med kommunalreformen er det fulde myndighedsansvar samlet hos kommunen. Det er således kommunernes ansvar, at der findes en løsning også på akutte opgaver.

Det er en fælles forpligtelse for alle relevante driftsherrer, at medvirke til at finde løsninger i de relativt få tilfælde, hvor kommunens eget beredskab ikke slår til, herunder udlåne relevant støttepersonale midlertidigt til opgaveløsning i borgerens hjem eller på et kommunalt tilbud.

Den enkelte kommune kan anmode regionen om at deltage i løsning af akutte opgaver. Opgaveløsningen aftales og prissættes særskilt ud fra principperne i den generelle takstaftale.

3.5. Større gennemsigtighed og synlighed om ventelister og ledige pladser

For at skabe mere valide ventelister er følgende principper lagt til grund for opgørelse og administration af ventelister i relation til rammeaftalen:

1. Der skal være sket visitation og borger og kommune skal være enige om, at behovet er akut inden for en periode på max 1 år
2. Borgeren kan med dennes samtykke skrives op til flere konkrete tilbud inden for målgruppen
3. Det påhviler kommunen at sørge for at borgeren slettes på ventelisten til de konkrete tilbud, når behov for tilbud er tilgodeset eller ikke længere er aktuelt

4. De enkelte tilbud opfordres til en gang om året – gerne i 1. kvartal – at gennemgå ventelisten for at sikre dens aktualitet.

Det er vurderingen, at disse principper har betydet en sanering af ventelisterne og dermed mere retvisende ventelister. Ventelisterne siger fortsat ikke noget om tyngden i borgerens behov for indsats.

3.6. Spilleregler for kommunernes overtagelse af regionale tilbud

I henhold til reglerne i § 186 i lov om social service kan beliggenhedskommunen anmode om at overtage regionsdrevne sociale tilbud. Når kommunen fremsætter en sådan anmodning påhviler det regionen i henhold til Socialministeriets bekendtgørelse nr. 782 af 6. juli.2006 at fremkomme med overtagelsesvilkårene.

Af hensyn til overholdelse af varslingsreglerne i forhold til berørte medarbejdere, en hensigtsmæssig drifts-tilrettelæggelse og gennemførelse af en god overdragelsesproces er det i rammeaftalen fastlagt at overtagelse normalt sker ved et årsskifte og at kommunens anmodning om overtagelse senest fremsættes 1.januar året før overtagelsen og gerne i forbindelse med kommunens godkendelse af rammeaftalen for året før overtagelsen. Anmodning til Regionen om overtagelse forudsættes behandlet i kommunalbestyrelse/byråd inden regionen udarbejder det konkrete overtagelsestilbud. Varsling af medarbejdere kan først bindende ske på grundlag af den endelige aftale mellem kommunalbestyrelse/byråd og Regionsrådet om overtagelsen.

3.7. Spilleregler for ændret brug af tilbud.

En kommune, som ønsker at ændre sin kapacitet eller efterspørgsel i væsentligt omfang på et område, skal senest et år før ændringen får effekt, orientere den eller de kommuner eller regionen, hvis institutioner eller brugere forventes berørt. Det forudsættes, at kommuner, der ændrer sin efterspørgsel, tidligst muligt har en dialog med de kommuner og regionen, hvis tilbud påvirkes af ændringen om dens iværksættelse.

3.8. Tilsyn

Det er op til den enkelte driftsherre inden for lovens rammer at tilrettelægge det generelle tilsyn med det enkelte tilbud.

Der er behov for, at tilsynsrapporter vedrørende de enkelte tilbud bliver let tilgængelige. Alle tilsynsrapporter skal derfor efter endelig færdiggørelse lægges på driftsherrens hjemmeside og på tilbuddets hjemmeside, såfremt tilbuddet har selvstændig hjemmeside. Hvor der er behov for opfølgning fra beliggenhedskommunen etableres dialog herom mellem driftsherre og kommune.

3.9. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsen

Indberetning om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten jf. §§ 123 og 126 sendes til driftsherren, der har myndighedsforpligtelsen i forhold til behandling og afgørelse. Dette uanset om det er en kommune eller Regionen, der er driftsherre. Driftsherren har pligt til at orientere handlekommunen om sagerne.

For regionens vedkommende sker det i praksis i forbindelse med den årlige politiske forelæggelse i Regionen, hvor handlekommunerne får en oversigt over indberetningerne. Indberetninger, der er væsentlige for at handlekommunen kan overholde sin forpligtelse som myndighedsindehaver, vil kommunen få underretning om umiddelbart efter episoden.

3.10. Den løbende administration af rammeaftalen

Den administrative koordinationsgruppe med repræsentanter for kommunerne og Region Hovedstaden forestår den løbende administration af rammeaftalen.

Den administrative koordinationsgruppe har følgende opgaver:

- opfølgning på rammeaftalen
- iværksættelse af de i rammeaftalen besluttede analyser af den fremtidige efterspørgsel
- administrativ forberedelse af kommende rammeaftale
- andre opgaver, der måtte blive henlagt til koordinationsgruppen

Alle kapacitetsændringer på de i rammeaftalen indeholdte tilbud, som den enkelte driftsherre ønsker at foretage, meddeles til koordinationsgruppen / KKR-sekretariatet og Region Hovedstaden. Koordinationsgruppen / KKR-sekretariatet tager stilling til, om ændringen er af så stor betydning, at den skal politisk behandles eller om den er af mindre betydning og derfor kan håndteres administrativt.

4. Det fremadrettede arbejde.

4.1 Fremtidig rammeaftale med fokus på de mest specielle behov.

I konsekvens af kommunernes målsætninger om, at løse flest mulig opgaver i forhold til borgere med særlige behov inden for kommunens egne rammer eller i samarbejde med nabokommunerne foreslås det, at justere de kommende rammeaftaler, så de tager højde for denne udvikling.

De kommende rammeaftaler foreslås, at koncentrere sig om tilbuddene til borgere med de mest komplekse og specielle behov og som kræver et stort befolkningsunderlag. Det drejer sig bl.a. om

- børn og voksne med autisme med et mere omfattende støttebehov
- udviklingshæmmede med psykiatrisk overbygning
- udviklingshæmmede med andre diagnoser, herunder stærkt udadreagerende adfærd
- sindslidende med svære misbrugs og/eller adfærdsproblemer
- sindslidende med dom til behandling/anbringelse
- hjerneskadede med misbrugs- eller psykiatriske problemstillinger
- børn og voksne med komplekse kommunikationsproblemer.

Rammeaftalen skal for disse grupper gå på tværs af de hidtidige sondringer mellem "Kan-Tilbud" og kommunale tilbud. Det kan gøres ved, at lave en oversigt over tilbud omfattet af rammeaftalen.

I forbindelse med en sådan afgrænsning af rammeaftalen vil det være hensigtsmæssigt at få fastlagt en særlig beskrivelsesstandard for at sikre en entydig beskrivelse af personerne i målgruppen. Det kan samtidig overvejes at etablere en samlet venteliste til rammeaftalens tilbud. Det vil skabe en mere valid venteliste og gøre det sikrere at beslutte justeringer af kapaciteten.

Den administrative koordinationsgruppe tilrettelægger en proces for udformning af en justeret rammeaftale, som kan gælde for rammeaftalen for 2011.

4.2 Udredning og konkretisering af behov for kapacitetstilpasninger

Der skal frem mod rammeaftalen for 2011 ses nærmere på behovet for tilbud/kapacitet til følgende grupper:

- ældre udviklingshæmmede og sindslidende, der svært kan rummes i eksisterende tilbud
- ældre demente med voldsomme adfærdsproblemer
- svært sindslidende, der hyppigt "pendler" mellem psykiatrisk afdeling og socialpsykiatrisk bosted
- unge med svære sindslidelser
- kapaciteten på Center for Døve i lyset af tilbuddets forventede tilgang af borgere i de kommende år, herunder vurdering af evt. opgaveoverlap til Geelsgård og placering af driftsherrerollen
- kollegielignende tilbud til bedre fungerende personer med autisme/asperger
- fælles akutberedskab med henblik på udredning og aflastning, herunder ventepladser til plejekrævende udviklingshæmmede
- behovet for et krisecenter på vestegnen målrettet kvinder med anden etnisk herkomst

Den administrative koordinationsgruppe konkretiserer opgaven og tilrettelægger proces for arbejdet.

4.3. Fastlæggelse af "spilleregler" for anvendelsen af rammeaftalens tilbud.

I dialogrunden om rammeaftale 2010 har en række kommuner givet udtryk for, at anvendelsen af de specialiserede tilbud i rammeaftalen vanskeliggøres af en meget snæver fortolkning af tilbuddenes målgruppe. Det vanskeliggør placering af personer med problemstillinger, der ikke fuldt ud matcher målgruppebeskrivelsen.

Det foreslås, at der ses nærmere på problemstillingen og at den administrative koordinationsgruppe konkretiserer opgaven og tilrettelægger proces for arbejdet.

5. Underskriftsdel

Rammeaftalen for 2010 er den 05. oktober 2009 tiltrådt af kommunerne i Hovedstadsregionen og Region Hovedstaden:

_____
Albertslund

_____
Allerød

_____
Ballerup

_____
Bornholm

_____
Brøndby

_____
Dragør

_____
Egedal

_____
Fredensborg

_____
Frederiksberg

_____
Frederikssund

Furesø

Gentofte

Gladsaxe

Glostrup

Gribskov

Halsnæs

Helsingør

Herlev

Hillerød

Hvidovre

Høje-Tåstrup

Hørsholm

Ishøj

København

Lyngby-Taarbæk

Rudersdal

Rødovre

Tårnby

Vallensbæk

Region Hovedstaden